

A 2004-es gyulai Erkel-konferencia résztvevői: Sziklavári Károly, Scholcz Péter, Bónis Ferenc, Erkel Tibor, Szerző Katalin és Gombos László

konferenciákra is mindig hívtunk egy-egy díszvendéget, például Szokolay Sándort, Vásáry Tamást vagy Rolla Jánost, akikkel a nap utolsó számaként a Tanár Úr beszélgetett.

A napi munka során figyelemmel kísérhettem a fent említett kötetek egy részének születését, a Tanár Úrnak a szobrok, emléktáblák, megemlékezések megvalósításában ki-

fejtett szervezői tevékenységét. Mindent fejben tartott, ezért sem volt szüksége a számítógépre. Legendás volt a memóriája: amikor például a 2009-es Kodály-kiállításon dolgoztunk a Zenetörténeti Múzeumban, emlékezetből diktálta le a több száz dokumentum feliratát, melyeket már szinte csak formába kellett öntenem a kinyomtatáshoz, majd a katalógus elkészítéséhez.

Nyolcvanadik születésnapját szűkebb kollegiális körének íráskötetével (*Részletek az egészhez*) ünnepeltük 2012-ben, ő pedig még inkább visszavonult könyvei közé, hogy megmaradt erejével az alkotásra koncentrálhasson. Utolsó találkozásunk alkalmával legalább tucatnyi, nagy volumenű munkát sorolt fel, amelyet szeretett volna befejezni, de kevés reménye lehetett a megvalósításra. Gondolatban talán hozzátette példaképe, Bartók Béla szavait, amelyeket utolsó napjaiban mondott orvosának: „Csak azt sajnálom, hogy *telí poggyással* kell elmenem”. *Gombos László*

Meddig feszítsük a húrt?

„Olyan gondolkodásmódot szeretnénk meghonosítani, amelybe beletartozik a hangszer mint eszköz megértése”

TOVA Innovation – A név egy több évtizedes tapasztalattal rendelkező, sokáig Írországban dolgozó hangszerész mester, valamint egyik nemzetközi hírű, Liszt-díjas gordonkaművészünk gyümölcsöző együttműködését takarja. Az általuk kifejlesztett TOVA húrtartó rendszer nem csak zengőbb hangot, élvezetesebb játékot és könnyebb hangszerkezelést tesz lehetővé, de új irányt mutat az állagmegóvás, a zenész-hangszerész kapcsolat és az igényes hangszerhasználat tekintetében. Tóth Károllyal és Várdai Istvánnal beszélgettünk.

I *Hogyan indult az együttműködésük?*

TÓTH KÁROLY: 6 éve ismerkedtünk meg Dublinban, az Ír Kamarazenekar hangversenyén. István akkoriban egy Montagnana csellón játszott, és megkérdezte, hogy szólt a koncerten. Mindketten ugyanazt gondoltuk: nagyon jó a hangszer, csak nem úgy szól, ahogy kellene.

VÁRDAI ISTVÁN: Beszélgetéseinkből adódóan egyre jobban érdekelt, hogy milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a hangszer legoptimálisabb működéséhez, illetve hogyan lehet vonós hangszeren olyan beál-

lítási rendszert kialakítani, amely nem az erős feszítésre épül – amivel a hangot „kierőszakoljuk” a hangszerből –, hanem ideális statikai beállítást biztosít. A következő pár évben számos hangszert kipróbáltam Károly műhelyében. Láttam őket előtte-utána, és zenészként én is próbáltam visszajelzést adni. Így lassan elértünk a húrtartóig, a hangszer utolsó olyan statikai eleméig, amelyen szinte semmit nem változtattak eddig, legalábbis ami a húrhossz és a húrtartó méreteinek arányát illeti.

■ *Miben áll pontosan ennek az innovációnak a lényege?*

T. K.: A mi újításunk, hogy a húr hosszúságának növelésével – főleg a láb és a húrtartó közötti húrszakasz lényeges meghosszabbításával – a hangszer működése sokkal szabadabbá vált. Rezonanciája felhangdúsabb lett, így könnyebb megszólaltatni, valamint nincs akkora feszültség rajta, mert az sokkal jobban eloszlik a rezonáns testen.

■ *Hogyan jutottak el a húrtartóig? És hogyan alakult a tervezési folyamat?*

T. K.: Egyértelmű volt, hogy a hangszeren van egy nagy ellenállás. Ez lehet a léleknel. Tudtuk, hogy ha nem feszítjük annyira és a magasságát optimalizáljuk, feszültség szabadul fel, amit a rezonanciára lehet fordítani. Lehet a játékmenzúra részen, de ott nem éri meg változtatni, mert a nagy menzúra miatt játszhatatlan lesz a hangszer. A megoldást így a húrtartó és a láb közötti szakaszon kellett keresni. De az nem fordult meg a fejében, hogy a húr hosszabb legyen, mert annak mérete adott volt. István mondta, hogy gyártatni kell.

V. I.: A sokkal hosszabb alsó húrszakasz kevesebb statikai feszítést eredményez, így nem blokkolja a híd mikro-rotációs mozgását, amely a rezgést átviszi a hangszerbe. Vagyis a legtöbb energia mindig arra a húrra összpontosul, amelyiken játszunk. Ennek eredményeképpen minden hangszer sokkal kiegyenlítettebben, organikusabban működik. Célunk az volt, hogy olyan magyar innovációt hozzunk létre, amely sok ezer muzsikuszámára teljesen új megoldást jelent, ugyanakkor valamennyire a hangszereket is óvja.

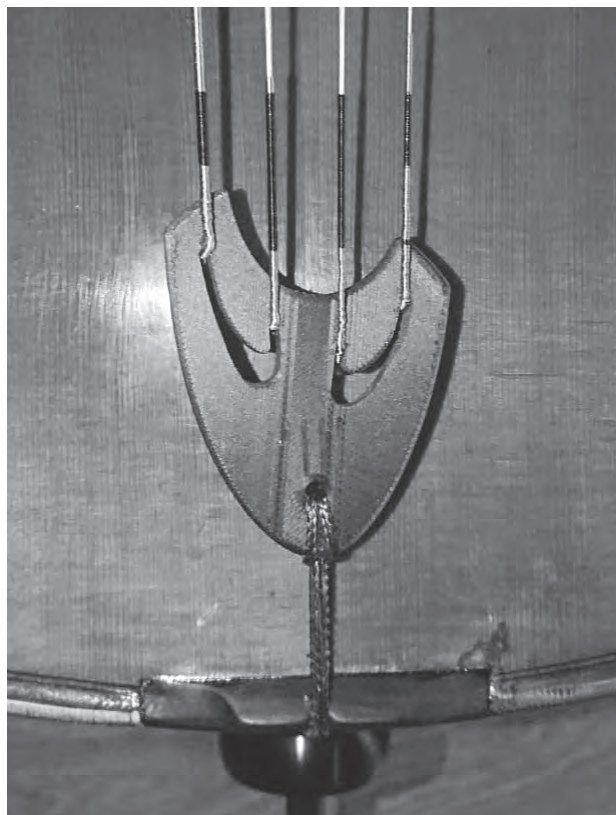
■ *Milyen szakaszban van most ez az innováció?*

T. K.: Nemzeti szinten szabadalmaztatva van, most a nemzetközi bejegyeztetés van folyamatban. Természetesen a levédetésnek anyagi vonzata is van...

V. I.: Mi beleraktuk a tartalékainkat, hogy a termék biztonságban legyen, és más ne tudja saját néven bejegyeztetni. Most már érezhető, hogy sikerre lehet vinni és valószínűleg a nemzetközi áttörés is meglesz.

■ *A közös terméket közös cégük, a TOVA Innovations Kft. megalapítása követte. Mi a társaság fő profilja?*

V. I.: A TOVA Innovations Kft. filozófiájának, megjelenésünknek, honlapunk tartalmának középpontjában az ismeretterjesztés áll. A húrtartón keresztül újfajta gondolkodásmódot szeretnénk meghonosítani, amelybe beletartozik a hangszer mint eszköz megértése, valamint a tehetséggondozás. Akik a folyamat részévé válnak, azoknak számos olyan egyéb információval tudunk szolgálni, amelyek segítségével még jobban be tudják állíttatni hangszerüket. Ez a hangszerészeket is érdekelheti. Olyan közösséget próbálunk létrehozni, nemzetközi szinten is, amelyben pozitív eredményeket hozó irányzatok alakulnak ki.

■ *A „signature-termék” mellett más termék kifejlesztését is tervezik?*

T. K.: Ez majdnem kötelező is, mert egy ilyen változtatásnak rengeteg vonzata van. Mondjuk a sordino. A mostani sordinók használhatóak, de folyamatosan dolgozunk egy, az új rendszerhez illő, azzal jobban funkcionáló sordinón. Terveztünk már bullerfogót, amely nagyon hatékony a hangszínváltoztatásoknál. Ez egy gyűrű – a neve TOVA-Ring –, amelyet két húr közé kell beilleszteni...

V. I.: ... és lehet állítani. Darabtól függően különböző helyre lehet tenni, ezáltal változik a hangszín is. Egy olyan műben, amelyben a vonósok eddig nehezen tudtak végig halkán játszani, a TOVA-Ring állítható sordinóként használható. Ez megkönnyíti a zenészek munkáját, miközben a bullert is fogja.

■ *Milyen előnyöket tartogat a TOVA húrtartó rendszer?*

V. I.: A másfél éves tesztfázis alapján egyértelmű, hogy a hangszerek kiegyenlítettebbé, könnyebben kezelhetővé, dinamikusabbá válnak. A játékok sokkal rezponzívabb, vagyis direkter visszajelzést adnak arról, mikor játszik rajtuk jól az ember. A gyengébb minőségű vagy olcsóbb hangszerek – főleg diákok hangszerei – is nagyon jó szintre tudnak eljutni, így sokkal inspirálóbb rajtuk játszani. Ez a beállítás azt is lehetővé teszi – ez az én Stradivari csellómnál látszódott –, hogy sokkal kímélőbb feszítéssel nagyobb és dinamikusabb hang-

zást érzünk el. Ez a hangszer értékállósága szempontjából is fontos, mert ha csak egy kicsit is túlterhelődik, akkor az a hangszer könnyebben tönkremegy. Így ez a rendszer a régi hangszerek életét is meghosszabbítja.

I Bármilyen hangszerre fel lehet tenni a TOVA hűrtartót?

T. K.: Igen. Olyan szintre emeli akár a régi hangszert, akár a nem túl jó minőségű hangszert, hogy nem lesz akkora különbség közöttük, mivel a fizikájuk megegyezik. Vagyis jobb érzés lesz játszani rajta. Előfordul, hogy egy hangproblémát inkább értékesebb, jobb állapotú hangszerrel korrigálnak, ugyanakkor ebben az esetben a hangszer fizikája nem változik.

V. I.: És a húroké sem. Sikerült együttműködést kialakítanunk két piacvezető húrgyártó céggel, amelyek most már érdekeltek abban, hogy erre a rendszerre fejlesszenek húrokat. De a húrfejlesztők is új generációt képviselnek, más a szellemiségük, ezért kell a legnagyobb hangsúlyt a fiatalokra fektetni.

I Milyen anyagból készülnek a húrok? Többfélét lehet majd kapni?

T. K.: Szintetikus vagy fém. Bár optikailag nem változtak, de mégis sokat alakultak az idők során. Ma anyag szempontjából mindent kipróbálnak: grafént, króm- vagy wolframszálakat, kompozitokat... – figyelik a játékerzetet és a tartósságot. István és több zenész, aki két-három éve már segít nekünk, rengeteg hűrt tesztel. Összességében azt mondhatjuk, hogy a mi húrjaink tovább tartják meg azt a tulajdonságukat, aminél a zenész még nem akarja lecserélni őket.

V. I.: Én 4 hónapja használom, holott korábban havonta vagy kéthavonta biztosan cserélnem kellett. Az olcsóbban előállítható húrok is sokkal jobban működnek a mi rendszerünkkel, így nem lesz akkora különbség a drágábbakhoz képest.

I Milyen visszajelzés érkezett a zenészektől?

V. I.: A tesztelésbe bevontunk vezető magyar szólistákat, más hangszereket, a Bécsi Filharmonikusok zenészeit. Emellett a Pécsi Pannon Filharmonikusokat szinte teljes egészében átszereltük. Hamarosan kiderül, milyen változásokat lehet megfigyelni a zenekari hangzásban. Egyelőre a zenekar több mint 30 vonós hangszere van átszerelve.

T. K.: Az ő visszajelzésük igazán pozitív. Többségében minden zenész azt mondja, hogy hangban, hangszínben minden hangszernek megmaradt a karaktere, de szebb lett. És jobban kezelhető. Bár ez nem csodaszer, a hangszer lényegesen jobb lesz tőle. Ugyanakkor szem előtt kell tartani a hangszer állapotát! Nagyon fontos része lesz a weboldalunknak is, hogy figyeljünk oda a hangszerekre, mert azoknak mindig a legjobb állapotban kell lenni. Ezért is szükséges a zenészek és a hangszerészek közötti együttműködés.

I Céljaik között szerepel a „zenész-edukáció”?

V. I.: Iránymutatást szeretnénk adni arra, hogy a hangszerek állapotát rendszeresen felülvizsgálják. Hiszen vannak zenekarok, amelyeknek saját hangszerparkjuk van. Ezeknek az állapotát is fel kellene mérni, mert a megfelelő állapotú hangszerek értékállóbbak is.

T. K.: A hangszerek értékét 2-3 évente indexálni kell. Nagy hiba, ha az értékük az állapotuk miatt csökken – főleg, ha több száz éves hangszerről van szó. A megelőzés sokkal többet ér, emellett a folyamatos karbantartás anyagilag sokkal kiszámíthatóbb. A hangszereket rendszeresen ellenőrizni kellene, mert nagyon fontos, hogy a zenekar megfelelő hangminőséget érjen el, megfelelő állapotú hangszerekkel.

V. I.: Ezt a szemléletet próbáljuk kommunikálni. Emellett szeretnénk, ha a zenészekben felébredne az igény arra, hogy megpróbálják jobba tenni a hangszerüket, ezáltal a játékukat. Fontos a rendszeres kapcsolat a hangszerész és a zenész között. A mi példánk nagyon jól mutatja, hogy egy ötlet hogyan vált ki valamit a másiktól, és vissza. Nagyon bízom abban, hogy ha a projekt jelentősebb méreteket ölt, a hangszerkészítő szakma nagyobb figyelmet kap, és eljut azokhoz a fiatalokhoz, akik ebben életpályát látnak.

I Mi történik, ha elindulnak a megrendelések?

V. I.: A gyártási mechanizmus már kialakult. A legfontosabb kérdés az, hogyan tudunk egy közösséget kialakítani, mind nemzeti, mind nemzetközi szinten úgy, hogy ezeket az irányelveket minél többen elfogadják, és ebben partnerek legyenek. Fontos a hangszerész-szempon-tú tehetség gondozás, különböző workshopokkal, információs anyagokkal, szerelési útmutatókkal... Ezek segítségével akár vidéken is ki lehet nevelni egy olyan új hangszerkészítő-generációt, amely a vidéki zenekarokkal lokálisan tud együttműködni.

I Milyen árfekvéssel lehet számolni?

V. I.: A hűrtartók különböző gyártási mechanizmusokkal, különböző anyagokból készülnek, ugyanakkor a hatásuk és a funkciójuk pontosan ugyanaz. Mivel még tart a tesztelés, az árakat még nem határoztuk meg. Nagyjából azt mondhatjuk, hogy szereléssel együtt egy generáljavítás töredékébe, vagy maximum annyiba kerül. Attól függ, hogy mit kell még a hangszeren javítani. A hűrtartó húrokkal együtt ugyanabban a kategóriában mozog, mint más felsőkategóriás hűrtartók és húrok, de lesz olyan szériánk, amelyet kifejezetten kisebb költségvetéshez terveztünk.

I Mi a folyamat következő lépése?

T. K.: Júniusra elkészül a weboldalunk, és ettől kezdve a hűrtartó rendszerrel kapcsolatos információk sokkal könnyebben jutnak el a nagyközönséghez.

Varga-Tóth Rita